

VĂN BẢN TỔNG KẾT

A – MỤC TIÊU BÀI HỌC

Giúp HS :

- Hiểu mục đích, yêu cầu, nội dung và phương pháp thể hiện của văn bản tổng kết thông thường.
- Biết cách lập dàn ý, từ đó viết được một văn bản tổng kết có nội dung đơn giản, phù hợp với trình độ HS THPT.

B – NHỮNG ĐIỀU CẦN LƯU Ý

I – NỘI DUNG

1. Đặc điểm bài học

Trong nhà trường cũng như ngoài cuộc sống, tổng kết là loại văn bản được sử dụng rộng rãi, thường xuyên. Do đó, dù đây là loại bài mới đưa vào chương trình, nhưng cần thiết và không quá xa lạ, khó dạy, khó học. Nhiệm vụ của bài dạy này là vừa cung cấp kiến thức – những kiến thức cơ bản, phù hợp với trình độ HS – vừa rèn các kĩ năng.

2. Trọng tâm bài học

Cách viết văn bản tổng kết.

II – PHƯƠNG PHÁP VÀ TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC DẠY HỌC

1. Phương pháp dạy học

Trong bài này, SGK yêu cầu tìm hiểu hai văn bản dẫn chứng khá dài. Để tiết kiệm thời gian trong giờ dạy, GV nên đọc trước các văn bản đó, chú ý bố cục các phần, các mục. Từ đó hướng dẫn HS học và luyện tập. Tránh sa vào nhận xét, bình luận về nội dung, ý nghĩa của văn bản.

Phương pháp dạy bài này chủ yếu vẫn là hướng dẫn tìm hiểu ví dụ, thảo luận, rút ra kiến thức và kĩ năng thực hành.

2. Tiến trình tổ chức dạy học

Bước 1 : Hướng dẫn HS tìm hiểu chung về văn bản tổng kết (mục I trong SGK).

Gợi ý:

– HS đọc SGK, sau đó, GV nhấn mạnh : mục đích, ý nghĩa chung của văn bản tổng kết.

– Văn bản tổng kết gồm hai loại. Gợi ý để HS dẫn ra một số văn bản tổng kết quen thuộc.

+ Tổng kết hoạt động thực tiễn. Ví dụ : Tổng kết năm học, Tổng kết nhiệm kì công tác Đoàn thanh niên,...

+ Tổng kết tri thức. Ví dụ : Tổng kết văn học dân gian Việt Nam ; Tổng kết văn học trung đại ; Tổng kết kĩ năng làm văn ; Tổng kết phần Tiếng Việt,...

Bước 2: Hướng dẫn HS cách viết văn bản tổng kết (mục II trong SGK).

Yêu cầu HS đọc hai văn bản *Tổng kết đợt hoạt động tình nguyện tại các trung tâm điều dưỡng thương binh, bệnh binh nặng và người có công với nước* và *Tổng kết phần Tiếng Việt : hoạt động giao tiếp bằng ngôn ngữ* rồi trả lời các câu hỏi.

Gợi ý:

a) Với văn bản *Tổng kết đợt hoạt động tình nguyện tại các trung tâm điều dưỡng thương binh, bệnh binh nặng và người có công với nước*

– Văn bản trên thuộc loại tổng kết hoạt động thực tiễn. Người viết dùng phong cách ngôn ngữ hành chính để diễn đạt.

– Đọc đề mục và nội dung thể hiện của văn bản trong SGK, ta thấy văn bản ấy nhằm mục đích nhìn nhận, đánh giá hoạt động của Đội thanh niên tình nguyện số 2 Trường Đại học Sư phạm Hà Nội, đạt yêu cầu chính xác, khách quan. Về bố cục, văn bản ấy tương tự một bài nghị luận, tức là có đầy đủ ba phần : Đặt vấn đề : nêu mục đích, ý nghĩa, yêu cầu của công việc ; Giải quyết vấn đề : lần lượt tường trình và đánh giá các việc cụ thể (mục 1. Tổ chức ; mục 2. Kết quả hoạt động) ; Kết thúc vấn đề : rút kinh nghiệm hoặc kiến nghị (mục 3. Đánh giá chung).

b) Với bài *Tổng kết phần Tiếng Việt : hoạt động giao tiếp bằng ngôn ngữ*

– Bài này thuộc loại văn bản tổng kết tri thức. Người viết dùng phong cách ngôn ngữ khoa học để diễn đạt.

– Qua nhan đề và các mục (trong đó có những câu, cụm từ được nhấn mạnh), ta nhận thấy bài tổng kết ấy đã hướng vào mục đích hệ thống hoá những kiến thức đã học ; nội dung là tóm tắt những kiến thức, kĩ năng cơ bản ; văn bản đạt yêu cầu ngắn gọn, chính xác, mạch lạc giúp người đọc nắm vững tri thức về “hoạt động giao tiếp bằng ngôn ngữ”.

Bước 3 : Hướng dẫn HS trả lời câu hỏi 3 – nhận thức về văn bản tổng kết, rồi đọc *Ghi nhớ*. Lưu ý hai nội dung của *Ghi nhớ* : mục đích, yêu cầu và cách viết văn bản tổng kết.

III – KIỂM TRA, ĐÁNH GIÁ – GỢI Ý GIẢI BÀI TẬP

Bài tập 1

a) Văn bản *Tổng kết thành tích công tác Đoàn và phong trào thanh niên tình nguyện của Chi đoàn lớp 11A năm học 2006 – 2007* có ưu điểm là tường trình, thuyết minh cụ thể những hoạt động của Chi đoàn sau một năm học ; bố cục rõ ràng ; những nhận xét, kết luận đúng mục, đạt được mục đích đánh giá, rút ra những kết luận cần thiết về công tác của Chi đoàn và đạt yêu cầu ngắn gọn, chính xác, khách quan, đúng loại tổng kết hoạt động thực tiễn.

b) Các đoạn, các ý bị lược đi là :

– Ở phần đầu (Mở bài) : Người viết nêu một số đặc điểm chung của Chi đoàn (những khó khăn, thuận lợi,...) và nhiệm vụ, mục tiêu phấn đấu chung của Chi đoàn trong năm học 2006 – 2007.

– Ở phần sau (Thân bài : *Công tác giáo dục chính trị, tư tưởng ; Kết quả thực hiện phong trào thanh niên tình nguyện ; Công tác xây dựng Đoàn*) : Người viết tường trình hoặc thuyết minh những công việc, những thành tích hoặc thiếu sót cụ thể, điển hình, kèm theo những số liệu minh họa quá trình phấn đấu của Chi đoàn trong năm học 2006 – 2007.

c) Văn bản trên thiếu các phần sau : Tên cơ quan ban hành văn bản (Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh trường... Chi đoàn lớp 11A) ; địa điểm, thời gian viết văn bản (tham khảo văn bản *Tổng kết đợt hoạt động tình nguyện tại các trung tâm điều dưỡng thương binh, bệnh binh nặng và người có công với nước ở mục II.1* trong SGK) và phần “rút ra bài học kinh nghiệm hoạt động của Chi đoàn trong năm học” (Kết bài).

Bài tập 2

GV gợi ý HS một số nội dung và công việc chính như sau :

a) Xác định loại văn bản và phong cách ngôn ngữ : Đây là văn bản tổng kết tri thức, dùng phong cách ngôn ngữ khoa học để diễn đạt.

b) Chuẩn bị tri thức : Xem lại bài *Khái quát văn học Việt Nam từ Cách mạng tháng Tám năm 1945 đến hết thế kỉ XX*, tổng hợp tri thức về các tác phẩm nghị luận, thơ ca, truyện, kí, kịch đã được học.

c) Lập dàn ý

Mở bài

Nêu ngắn gọn mục đích và yêu cầu tổng kết.

Thân bài

Lần lượt trình bày nội dung : hoàn cảnh lịch sử, xã hội ; quá trình phát triển, những thành tựu chủ yếu và những đặc điểm cơ bản của văn học Việt Nam,... ; những giá trị về nội dung, nghệ thuật của các tác phẩm nghị luận, thơ ca, truyện, kí, kịch,...

Kết bài

Đánh giá chung, nhấn mạnh kiến thức cơ bản cần nắm vững.

d) Viết một phần trong dàn ý : Để HS tự lựa chọn phần sẽ viết, giới hạn bài viết theo năng lực và hứng thú của mình.